IOANA VINTILĂ-RĂDULESCU

PUNCTUAȚIA ÎN GBLR: VIRGULA ȘI SEMNELE ECHIVALENTE

1. Gramatica limbii române a făcut, în ultimii ani, obiectul mai multor lucrări inovatoare extrem de importante, începând cu *Gramatica* [academică] *a limbii române* (GALR 2005/2008)[1] şi continuând cu noua *Gramatică de bază* (GBLR)[2] şi cu *Morfosintaxa* (MLR) (ambele publicate în 2010) şi cu *The* [Oxford] *Grammar of Romanian* (GR, 2013)[3] – intrată în elita internaţională a lucrărilor de specialitate şi care aduce un serviciu imens cunoaşterii limbii române de către specialişti din întreaga lume. Toate au fost elaborate de un număr mai mic sau mai mare de lingvişti din acelaşi grup de la Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan–Alexandru Rosetti" şi de la Facultatea de Litere a Universităţii din Bucureşti[4], format şi condus de Valeria Guţu Romalo (la GALR) şi, mai ales, în continuare, de Gabriela Pană Dindelegan (la GALR şi la toate celelalte).

Din bogăţia aspectelor tratate în aceste lucrări mă opresc aici asupra unuia socotit poate de mulţi (cam pe nedrept!) minor – acela al punctuaţiei. Aceasta nu face, desigur, obiectul gramaticii în sine, ci numai ca element auxiliar al reflectării, în scris, mai ales, a anumitor situaţii de ordin gramatical. Nu cred că este nevoie să pledez aici în favoarea recunoaşterii importanţei punctuaţiei, ca o componentă a utilizării corecte şi nuanţate, în scris, a oricărei limbi. Nu intenţionez nici să trec în revistă acum studiile consacrate în mod special de-a lungul timpului punctuaţiei româneşti. Mă voi opri numai asupra lucrărilor recente în care aceasta este pusă explicit în legătură cu gramatica, aşa cum consider că se cuvine într-un articol omagial dedicat eminentului gramatician G. G. Neamţu – prezent, de altfel, firesc, prin lucrări ale sale de gramatică, în care a atins şi probleme de punctuaţie, în bibliografia lucrărilor menţionate.

Reflecţiile care urmează sunt prilejuite de elaborarea, în curs la acelaşi institut[5], sub conducerea mea, a normelor academice de punctuaţie a limbii române – complement al normelor ei ortografice cuprinse în DOOM[2]. Întreprindere devenită imperios necesară, având în vedere caracterul cel puţin „obsolet" al *Îndreptarului* [...] *de punctuaţie* (ÎOOP 1960/1995) şi numeroasele greşeli şi ezitări de acest ordin care se înregistrează în scrisul cotidian.

[1] Care reia titlul GA, în intenţia de a o înlocui.

[2] Care reia declarat, la alt nivel, titlul mai vechiului volum al lui I. Coteanu (1982).

[3] La care se adaugă şi Chivu *et alii* (eds) 2012.

[4] Cu excepţia Mihaelei Gheorghe, de la Universitatea „Transilvania" din Braşov (la GALR şi GR), şi a Danei Niculescu, actualmente la Universitatea din Amsterdam (la GR).

[5] Coautoare: Cristiana Aranghelovici (coautoare la DOOM[2]) şi Ana-Maria Iorga Mihail (colaboratoare la GR, care se ocupă acum chiar de virgulă).

BDD-V687 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:18 UTC)

Urmând să discut cu alt prilej, în detaliu, punctuația aşa cum este tratată (firește, mult mai pe larg) în GALR[6], am ales să pornesc, pentru moment, în limitele spaţiului acordat în volumul de faţă, de la GBLR – alegere pe care cred că nu trebuie să o justific, având în vedere cunoscutele, de pe acum, atribute ale acesteia. Mă voi mărgini la comentarea datelor existente acolo cu privire la virgulă – semnul de punctuaţie care pune cele mai multe probleme şi care este aproape singurul la care se referă îndeobște lucrările de gramatică, cu unele mențiuni privind semnele mai mult sau mai puțin echivalente care se pot folosi, după caz, în aceeași poziție cu virgula. Trimiterile la celelalte volume amintite[7], precum și la contribuții ale celui omagiat aici, vor fi făcute numai în măsura în care privesc aspectele prezente în GBLR.

2. GBLR, deşi pe coperta exterioară şi pe prima ei pagină de gardă figurează numai Academia Română şi Institutul de Lingvistică, este, în esenţă, o lucrare, cum se spune, de autor(i)[8], şi nu un simplu „curs scurt", în raport cu GALR. Ea aduce, din toate punctele de vedere, multe elemente noi faţă de aceasta, evidențiate în *Prefață* și în *Introducere*, precum şi pe parcursul volumului. Spre deosebire de GALR, care a fost avizată de Consiliul științific al Institutului academic, nu cred că GBLR poate fi considerată, inclusiv în domeniul punctuației, o lucrare **normativă oficială**, ceea ce nu-i diminuează însă cu nimic vocația de a se alătura, printre altele, bazei pentru elaborarea normelor academice actuale de punctuație a limbii române.

Este drept că punctuaţia este prezentă mult mai sumar în GBLR faţă de GALR[9] (care, ca şi GA (GLR), are un capitol special închinat acestui domeniu şi cuprinde explicit, cu privire la majoritatea constituenților sintactici, câte o secţiune dedicată împreună topicii – tratată într-un capitol separat în GA (GLR) – şi, în mai mică măsură, punctuației lor). Nici în sumarele analitice (cu o singură excepție) ale capitolelor, nici în *Indicele de materii* al GBLR (și nici în acela al GALR, numai *Indexul* GR făcând parțial excepție) nu apar termenul *punctuaţie* şi cei subsumați acesteia, care privesc numai... materia gramaticală. Asta nu înseamnă că în GBLR nu există referiri la punctuaţie – dar cititorul nu este prevenit, în general, unde le

[6] De aceea nu mă voi referi aici la GALR şi la GR decât cu privire la chestiunile de punctuație tratate și în GBLR, nu și la cele care apar numai în celelalte lucrări.

[7] GBLR include și raportări la GALR, marcate cu un semn special, dar ele nu privesc punctuația.

[8] Înregistrați pe a doua pagină de gardă: Adina Dragomirescu, Isabela Nedelcu, Alexandru Nicolae, Gabriela Pană Dindelegan (și coordonator), Marina Rădulescu Sala și Rodica Zafiu. Spre deosebire de GALR și de GR, în GBLR (și în MLR) nu se precizează contribuția fiecărui coautor. Unele secțiuni mai mult sau mai puțin corespunzătoare celor din GBLR (ca și din MLR sau GR) au avut în GALR alte autoare. De aici, probabil, și o parte din diferențele de organizare și de interpretare (pe care nu le semnalez decât când este cazul) dintre aceste lucrări, aduse mai ales de reflecția asupra unor soluții din GALR și din lucrări realizate după redactarea acesteia și, poate, și asupra primelor reacții ale unor utilizatori ai GALR.

[9] În GR, punctuația nu este prezentată și separat, spre deosebire, de exemplu, de gramatica „Cambridge" a limbii engleze (CGEL) – menționată drept unul dintre modelele MLR –, unde îi este consacrat un capitol special (p. 1724–1759), CGEL incluzând și în „Indicele de concepte" trimiteri la locurile din lucrare unde se prezintă și aspecte referitoare la punctuație.

BDD-V687 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:18 UTC)

poate găsi, iar ele nu sunt complete, fiind, uneori, prezente aleatoriu. Lucrul este firesc, până la un punct, având în vedere caracterul totuși de „compendiu" al GBLR – în care natura și mai ales modul de prezentare a informațiilor prezintă însă merite certe, inclusiv sub aspectul care interesează aici.

Astfel, numai la ***Predicat*** există chiar un ultim... punct special, *Punctuația* (p. 405). De asemenea, prin excepție, la **circumstanțialul de relație**, separarea prin virgulă a uneia dintre cele două ipostaze sintactico-pragmatice ale lui este consemnată încă din prezentarea *Caracteristicilor generale* (p. 557) ale acestuia. Iar în multe capitole (dar, din păcate, nu în toate), unele chestiuni privitoare la punctuația caracteristică pentru constituentul respectiv, în speță la virgulă și, mai rar, și la echivalentele ei parțiale, sunt menționate la rubrica *Aspecte normative*. Căci GBLR, chiar dacă nu și-a propus să fie chiar o „gramatică pentru toți", precum cartea Mioarei Avram, are și caracter practic (discutând anumite *dificultăți* și dând unele îndrumări normative), servit excelent de punerea foarte „aerisită" și foarte sugestivă în pagină și de tabelele[10], inclusiv cu caracter recapitulativ, incluse în text. Exemplele[11] extrem de numeroase pentru limba actuală sunt construite de către autori (care și-au asumat deci și punctuația folosită), ca și în GR și, numai parțial, în GALR – ceea ce le permite autorilor să le „rearanjeze" la nevoie – și doar în foarte mică măsură preluate de la... *autoridades* (cum este mai frecvent cazul în GALR).

În schimb, într-o serie de cazuri lipsesc informațiile la care ne-am fi așteptat cu privire la folosirea virgulei, pe care un cititor avizat le poate deduce numai din exemplele din GBLR scrise cu sau fără virgulă. Astfel, din exemple (p. 380–381) rezultă că **modificatorul demonstrativ** (în GALR *atribut substantival categorial*, iar în terminologia tradițională *apoziție neizolată/închisă,* tipul *profesorul* {} *Ionescu*) nu se desparte de termenul determinat prin virgulă și prin niciun alt semn de punctuație, în concordanță cu cele afirmate în GALR (p. 668). Dintre exemplele din GBLR, unele sunt însă, poate, de discutat. Astfel, o propoziție **atributivă** (ca să mă exprim... bătrânește[12]), de pildă, apare separată prin virgulă de vocativul[13] precedent (p. 57): *Prietene drag***,** *care m-ai uitat de mult***,** *de ce nu-mi răspunzi la scri-*

[10] Potrivit informației primite de la o autoare, semnul + din unele tabele înseamnă că acea realizare este posibilă; se opune lui –, care înseamnă că realizarea este imposibilă.

[11] Dintre care reproduc unele exemple în prezentul articol, notând însă semnele în discuție nu în obișnuitele paranteze drepte (care derutează, în opinia mea), ci cu caractere bold și, după caz, cu un corp mai mare decât restul enunțului citat; absența oricărui semn de punctuație este pusă de mine în evidență prin acolade vide {}, iar un semn de punctuație facultativ – între paranteze unghiulare: <,>; am marcat cu semnul ^ enunțurile „rearanjate" de mine pornind de la exemple din lucrările citate.

[12] Atributul a „dispărut" ca atare din GBLR și din GR (spre deosebire de GALR, care a menținut, probabil, împărțirea inițială pe capitole/autori și n-a vrut încă să șocheze prea mult), fiind înlocuit de cinci funcții sintactice distincte: complement, cuantificator, determinant, modificator și posesor.

[13] Nici despre punctuația vocativului nu se vorbește în GBLR – în timp ce în GR (p. 590) se consemnează că este marcat în general prin virgulă, fără a se menționa la locul respectiv și semnul exclamării (ca și în GALR, p. 998). Și G. G. Neamțu (1999/2007, p. 20) menționa, cu privire la voca, virgula ca semn grafic al izolării lui gramaticale.

BDD-V687 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:18 UTC)

sori?, dar nu mi se pare imposibilă scrierea fără virgulă înaintea ei (în ciuda lungimii), când cel care scrie o gândeşte ca determinativă: ^*Prietene drag care m-ai uitat de mult***,** *de ce nu-mi răspunzi la scrisori?* (cf., în GALR, p. 221, distincţia între *Invitaţii***,** *care vor să danseze***,** *se întorc în salon* şi *Invitaţii* {} *care vor să danseze se întorc în salon*).

În alte cazuri, punctuaţia nu este menţionată, dar se vorbeşte despre **despărţirea prozodică prin pauză**, căreia se consideră probabil ştiut că în scris îi corespunde, de regulă, virgula. Este cazul, de exemplu, al **conjuncţiei coordonatoare concluzive** (considerate în GBLR ca atare, conform gramaticii tradiţionale) *deci* (p. 339), numai din exemple reieşind că în scris poate fi precedată de **virgulă** sau (în caz de fragmentare) de **punct**: *Plouă***,** *deci se formează băltoace* sau *A greşit***.** *Deci mâine îşi va cere scuze.*

În... paranteză fie spus, cu privire la elementele cu sens concluziv, G. G. Neamţu (1999/2007, p. 288) arătase însă următoarele:

> „Calitatea de conjuncţii coordonatoare a acestora poate fi infirmată în multe feluri, dintre care reţinem unul, pe cel mai concret şi mai evident: posibilitatea apariţiei în faţa lor a incontestabilei conjuncţii coordonatoare copulative *şi*, anulând pauza (virgula în scris) obligatorie din stânga lor: *Nu m-a sunat şi* {} *deci e supărat*; *Nu s-a sculat la timp şi* {} *de aceea a întârziat.* Or, două propoziţii nu pot fi simultan coordonate în două feluri: copulativ prin *şi*, «conclusiv» prin *deci* (*de aceea*, *prin urmare* etc.), ceea ce înseamnă că una din două nu este conjuncţie coordonatoare. Cum *şi* este incontestabil conjuncţie, rămâne ca *deci* (*de aceea* etc.) să fie altceva, respectiv, prin eliminare, numai adverb. Se vede astfel că, de fapt, nu există o coordonare concluzivă, ea fiind una copulativă, realizată joncţional (cu *şi*) sau prin juxtapunere (pauză, virgulă)”[14].

Ideea, preluată în GALR (vol. I, p. 639–640) şi GBLR, nu este dusă acolo până la ultimele consecinţe, în timp ce în MLR (p. 35, nota 1, cu alte argumente decât la G. G. Neamţu), valoarea concluzivă nu mai este inclusă alături de celelalte trei tipuri de relaţii de coordonare marcate prin conjuncţii; în schimb, ea se regăseşte din nou în GR (p. 514, 520): *Ion,* [fără *şi*] *deci/prin urmare şi soţia lui ştiau de plecările de acasă ale lui Dan*, echivalat în engl. prin *Ion, **and** therefore also his wife, knew about Dan’s departures from home.*

3. În cele ce urmează enumerăm diversele elemente la care se referă menţiunile din GBLR despre virgulă şi semnele relativ echivalente cu ea, dispunându-le în ordinea alfabetică a termenilor, pentru a înlesni regăsirea lor.

3.1. Cu privire la **apoziţie** se afirmă, în capitolul despre *Tipuri de relaţii sintactice*, că aceasta este **obligatoriu** izolată prin **virgule** (p. 354)[15]. În schimb, în capitolul special care îi este dedicat se spune, mai exact (ca şi în GALR, p. 660), că ea

[14] O altă soluţie ar fi fost să se considere variantele *şi deci* etc. conjuncţii concluzive compuse. Cf. şi combinaţia, diferită, *şi nici*, ca în ^*Nu bea bere, şi nici vin.*

[15] Ca şi în MLR, p. 42.

BDD-V687 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:18 UTC)

se poate izola şi prin **alte semne** de punctuaţie, şi anume că poate apărea între **linii de pauză** sau poate fi precedată de **două puncte** (p. 599), cu exemplele *Directorul firmei noastre**,** Ion Popescu**,** este foarte inteligent. Directorul firmei noastre – Ion Popescu – este foarte inteligent. Ştiu care este persoana potrivită: directorul firmei.* Aceste mărci apozitive realizate grafic sunt amintite şi în GR, p. 367. G. G. Neamţu (1999/2007, p. 165) consemna, mai detaliat, şi **parantezele** (rotunde):

> „Apoziţiile EXPLICATIVE (sau propriu-zise) [...] sunt întotdeauna izolate în scris prin **perechea de virgule** sau alte **semne grafice echivalente** (**pereche de liniuţe**[16], **două puncte** şi **virgulă** sau **punct**, **paranteze**[17]): *Ion**,** prietenul meu**,** a avut un accident* [...]".

Fiind deci posibile şi variante ca: ^*Directorul firmei noastre **(**Ion Popescu**)** este foarte inteligent.* ^*Ştiu care este persoana potrivită**.** Directorul firmei.*

3.2.1. În ce priveşte folosirea virgulei în cazul **circumstanţialelor,** cu privire la cele **de cauză** se dau în GBLR (p. 566) următoarele detalii:

3.2.1.1. unele **circumstanţiale nonpropoziţionale** de cauză (conform GALR, p. 570, cele realizate prin nume sau adverb) nu sunt separate de regent prin virgulă: *A plâns* {} *de fericire*, în timp ce altele se despart sau nu în funcţie de importanţa pe care cel care scrie o acordă cauzei: *Pierdea mereu câte ceva <**,**> din cauza neatenţiei*;

3.2.1.2.1. deci, conform GBLR (p. 566), circumstanţiala cauzală **se desparte**, **de obicei**, de regentă prin virgulă (potrivit GALR şi aşa cum arătase deja Mioara Avram (2001, § 373), în funcţie de importanţa acordată de cel care scrie): *A întrebat a doua oară**,** pentru că nu a înţeles [**,** nu pentru că a vrut să se afle în treabă]*:

3.2.1.2.1.1. de obicei: *O enerva Ion**,** că îi punea tot timpul întrebări indiscrete*;

3.2.1.2.1.2. obligatoriu [dar este posibilă, mai rar, şi linia de pauză]: când conectorul are un **corelativ** în regentă: *De aceea a acceptat acordul**,** pentru că îi conveneau condiţiile de lucru* [dar şi ^*De aceea a acceptat acordul – pentru că îi conveneau condiţiile de lucru*];

3.2.1.2.1.3. cea **antepusă:** *Pentru că era frig**,** s-a îmbrăcat mai gros*;

3.2.1.2.2. circumstanţiala cauzală **nu se desparte** dacă legătura de sens dintre regentă şi cauzală este foarte strânsă: *A întrebat a doua oară* {} *pentru că nu a înţeles.*

3.2.1.2.3. În GALR (p. 570) se menţionează în plus că antepunerea circumstanţialelor **nonpropoziţionale** de cauză şi realizarea lor prin gerunziu impun separarea de regent, precum şi faptul că subordonata cauzală juxtapusă se desparte obligatoriu prin **două puncte.**

3.2.2. La circumstanţialele **consecutive**, numai referitor la cele **propoziţionale** se menţionează (p. 584) că se despart**, de obicei**, prin virgulă de regentă, cu excep-

[16] Linii de pauză.
[17] Nu degeaba unii numesc liniile de pauză şi *paranteze liniare/orizontale.*

BDD-V687 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:18 UTC)

ția celor introduse prin *de* consecutiv fără corelativ și a celor introduse prin *ca să*, de ex.: *A mâncat așa de mult***,** *de ne-a speriat*, față de *A mâncat* {} *de ne-a speriat* și de *E prea cuminte de obicei* {} *ca să ne facă acum o surpriză.* În GALR (p. 608) se spune că propoziția consecutivă se desparte de regulă de construcția care cuprinde regentul prin virgulă, iar în caz de fragmentare a enunțului prin **punct**, excepțiile fiind reprezentate de consecutivele introduse prin *de* și de cele cu corelativul *prea* și predicatul la conjunctiv, dacă sunt imediat postpuse predicatului regentei (cf. în GBLR *Muncise prea mult* {} *ca să renunțe așa de ușor*). Exemplele nonpropoziționale înregistrate în același capitol din GBLR (*Spre marea mea uimire***,** *a reușit să sară gardul. A reușit să sară gardul***,** *spre marea mea uimire* etc.) nu sunt comentate din punctul de vedere al punctuației, în timp ce în GALR (p. 608) se afirmă că pauza este facultativă în cazul consecutivelor realizate nominal.

Pentru unii **constituenți sintactici cu realizări propoziționale** (cauzala, concesiva, condiționala, consecutiva, finala) vezi mai jos **conjuncţiile subordonatoare.**

3.2.3. Cu privire la circumstanțialele **de modalitate** se arată (p. 546) că acestea sunt separate **de cele mai multe ori** de restul enunțului prin virgulă, bineînțeles cu excepția cazurilor în care sunt integrate prozodic în enunț: *A fost***,** *poate***,** *o greșeală*, față de *Poate* {} *a fost o greșeală.* În GALR (p. 535) se afirmă că acest circumstanțial poate fi nedespărțit prin virgulă, dar poate fi și izolat, foarte adesea, indiferent de poziția lui în enunț. Cf. și în GR (p. 581–582) exemplele *un om***,** *desigur***,** *onest*, față de *un om* {} *desigur onest*, reflectând utilizarea parantetică, respectiv integrată prozodic.

3.2.4. Despre unul dintre cele două tipuri de **circumstanțiale de relație** (caracterizat, printre altele, printr-o legătură mai slabă cu restul enunțului, prin antepunere ș.a.), se arată (p. 557) că este separat prin virgulă, corespunzător izolării sale prozodice, în timp ce celălalt tip (integrat prozodic în enunț și de obicei postpus centrului etc.), nu se desparte prin virgulă: *Sub aspect economic***,** *consider că este superioară*, față de *Este superioară* {} *sub aspect economic*. Și în GALR (p. 556) se face distincție între tipurile antepuse, izolate prin virgulă, și circumstanțialele centrului adjectival sau verbal postpuse, care nu se despart prin virgulă (cf., în GBLR, *A căzut* {} *fizic și psihic* și *Este bolnavă* {} *psihic*).

3.2.5. Cu privire la **circumstanțiala de scop/finală,** la p. 570 se consemnează **posibilitatea** izolării ei, în scop stilistic, pentru reliefare; în speță, este vorba de fragmentarea enunțului prin **punct**, după cum se vede din exemplul *Le-am explicat de mai multe ori elevilor mei ce înseamnă demnitatea***.** *Ca să-și însușească această calitate.* În GALR (p. 581) se spune că finala postpusă poate fi despărțită prin virgulă, excepție făcând cea introdusă prin conjuncția *de* (cf. în GBLR *S-a dus* {} *de s-a culcat*). Tot acolo se vorbește și despre realizările nonpropoziționale, care, antepuse, se despart prin virgulă (cf. în GBLR *Pentru a ajunge la acest rezultat***,** *a muncit mult*), dar care, postpuse și realizate prin supin, nu s-ar separa prin virgulă

BDD-V687 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:18 UTC)

(cf. în GBLR *Ne trimiseseră* {} *la strâns castane. Au ieşit* {} *la strâns gunoaie*), cf. însă chiar în GALR (p. 578) *Ne trimeseseră la Cochirleni***,** *la cules struguri.*

3.3.1. La **complemente,** în GBLR nu se pomeneşte în general absenţa/prezenţa virgulei – în timp ce în GR (p. 157), despre complementul **indirect**, de pildă, se spune, ca şi în GALR (p. 436), că în enunţurile cu topică nemarcată nu este însoţit de niciun semn de punctuaţie (cf. în GBLR *Lucrarea se adresează* {} *specialiştilor* etc.).

3.3.2. O excepţie o constituie în GBLR complementul **de agent**, despre care se menţionează (p. 511) că nu se desparte prin virgulă de regent – lucru adevărat pentru enunţurile nonemfatice; în schimb nu se menţionează situaţia, consemnată în GALR (p. 462), a separării facultative prin virgulă a realizării lui propoziţionale în cazurile de topicalizare: *De oricine ţine la tine***,** *vei fi ajutat*. În realizarea nonpropoziţională, separarea prin virgulă este considerată posibilă, rar, mai ales în cazurile de tematizare: *S-au făcut totuşi unele progrese***,** *de către reprezentanţi ai societăţii civile.* Exemplu pe care îl rearanjez, pentru antepunere: ^*De către reprezentanţi ai societăţii civile***,** *de către aceştia s-au făcut totuşi unele progrese.*

3.4. În capitolul ***Conectori pragmatici*** se afirmă (p. 654) că înainte de ***or*** se pot pune **punct**, **punct şi virgulă** sau **virgulă** şi că după *or* se pune **obligatoriu** virgulă, dându-se un sigur exemplu: *Ion a mustrat-o pe Maria pentru că a aruncat cutia***.** *Or***,** *ea nu ştia ce se află în ea.* Cf. şi, pentru *or* numit acolo conector discursiv (adverbial) – considerat conjuncţie coordonatoare adversativă în GALR (vol. I, p. 639) –, exemplul *Ai greşit***;** *or***,** *greşeala se plăteşte* (p. 338)[18].

Aceasta, în timp ce în capitolul consacrat *Conjuncţiei* din GALR (vol. I, p. 639) se spunea: „Conjuncţia *or* poate fi precedată sau urmată de virgulă” şi se da exemplul (nu construit, ci atestat) „*Un alt efect foarte răspândit al acestei gândiri este postularea unui interval vid între Dumnezeu şi om***.** *Or***,** *tocmai spaţiul acestui interval este spaţiul credinţei* (PLEŞU, *Despre îngeri*)”, unde *or* nu este însă precedat de virgulă, ci de punct). Iar în cel despre *Punctuaţie* din aceeaşi lucrare se afirma că virgula, plasată după conjuncţia *or*, este proprie structurilor **emfatice:** *A fost numit director***.** *Or***,** *nu avea competenţa necesară pentru această funcţie!* (GALR, p. 998).

În MLR (p. 37) sunt descrise pe larg valoarea semantică şi comportamentul sintactic ale lui *or*, în exemple fiind precedat de virgulă sau de punct şi urmat de virgulă.

În GR, *or*, prezent în capitolul despre *Coordonare* şi considerat specializat pentru relaţii adversative între propoziţii, este ilustrat prin *Era sigur că va obţine o notă foarte bună***;** *or***,** *aşteptările lui nu s-au împlinit* (p. 521).

Nu ştiu de ce nu s-a discutat în niciuna dintre lucrări şi exemplul clasic de silogism *Toţi oamenii sunt muritori***.** *Or <***,***> Socrate este om. Deci Socrate este muritor.*

[18] *Or* mi se pare unul dintre cuvintele care ar fi meritat să fie inclus în *Indicele selectiv*, cu atât mai mult cu cât este prezent în două secţiuni.

BDD-V687 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:18 UTC)

3.5. Referitor la **conjuncţiile coordonatoare,** în GBLR se consemnează (p. 340) următoarele:

3.5.1. despărţirea **întotdeauna** prin virgulă a constituenţilor sintactici legaţi prin conjuncţii **adversative**[19] (cf. *E cam scump***,** *dar îmi place*). Și în GALR (vol. I, p. 639) se menționează că se pune virgulă înainte de conjuncțiile adversative;

3.5.2. cerința normei de punctuație de a nu se pune virgulă înainte de ***şi***[20] **copulativ** (**nerepetat**) [și de disjunctivele *ori, sau*] (cf. *Ploaia se oprește* {} *și putem ieși din adăpost*), cu excepţia intercalării înainte de *și* a altei secvenţe între virgule – nesemnificativă însă pentru punctuaţia acestuia; cf. și *Va alege să fie învingător* {} *ori învins.* Regulile de sub **3.5.1.** și **3.5.2.** au fost selecţionate în GR, p. 16, printre cele trei trăsături considerate caracteristice pentru punctuaţia limbii române[21];

3.5.3. faptul că toate conjuncțiile **corelative impun** folosirea virgulei pentru *ori-ori/sau-sau* (*Vorbește ori cu el***,** *ori cu ea. Mergem sau cu trenul***,** *sau cu avionul*), *și-și* (*Merge și pe jos***,** *și cu mașina*) ș.a. (*Legea se discută atât astăzi***,** *cât și mâine*), în opoziție cu interdicţia de a pune virgulă înainte de *ori/sau, și* **nerepetate** (vezi **3.5.2.**);

3.5.4. autorii GBLR admit ca excepție **posibilitatea** precedării prin virgulă a conjuncțiilor coordonatoare **disjunctive *ori/sau*** (nerepetate) în cazul în care au sensul special „adică”, afirmaţie ilustrată prin *Foloseşte Google***,** *sau mai bine zis principalul motor de căutare* – situaţie în care, aș adăuga, s-ar putea folosi **linia de pauză**, **parantezele rotunde**, **punctul şi virgula** sau chiar **punctul**, cu efecte puțin diferite de la un caz la altul: ^*Foloseşte Google* **–** *sau mai bine zis principalul motor de căutare*. ^*Foloseşte Google* **(***sau mai bine zis principalul motor de căutare***)**. ^*Foloseşte Google***;** *sau mai bine zis principalul motor de căutare. ^Foloseşte Google***.** *Sau mai bine zis principalul motor de căutare*;

3.5.5. interdicţia de a pune virgulă între conjuncţia coordonatoare **şi al doilea constituent** coordonat: *A înţeles***,** *dar* {} *mai aşteaptă.*

3.5.6. Adaug că virgula se pune și înaintea conjuncției coordonatoare copulative ***nici*** și a locuțiunilor coordonatoare copulative *ca și/precum și* – ceea ce rezultă în GBLR (p. 335) numai implicit, din exemple: *Nu bea bere***,** *nici vin. Au stabilit data spectacolului***,** *precum și/ca și ziua repetiției generale.*

3.6. În legătură cu **conjuncţiile subordonatoare** se fac următoarele precizări (p. 346–347):

3.6.1. circumstanţialele cu realizare **propoziţională** se despart **în general** de regentă prin virgulă (exemplele conțin, nenumite, o **concesivă**: *Am deschis ușa***,**

[19] Valoarea adversativă a lui *și*, menționată în GALR, p. 998, este negată în GBLR, p. 334, dar se regăsește în MLR, însă nu este menționată în GR.

[20] În GA (GLR) se adăuga *și cu.*

[21] Alături de nefolosirea (și) la începutul frazei a semnului întrebării (adaug eu: ambele răsturnate; **¿**: spre deosebire de spaniolă; idem în cazul semnului exclamării), la care se alătură precizarea privind forma ghilimelelor românești.

BDD-V687 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:18 UTC)

deși nu eram sigură că ești tu, și o **consecutivă**, pentru care vezi **3.2.2.**: *Așa de tare a strigat***,** *încât au auzit toți vecinii*), însă uneori aceasta este în funcție de **importanţa** acordată de cel care scrie raportului dintre cele două propoziţii (exemplul conține o **cauzală**, pentru care vezi **3.2.1.**: *Nu am invitat-o la film <***,***> pentru că știam că este ocupată*);

3.6.2. regenta se separă sau nu **uneori** prin virgulă de subordonată în funcție de importanța acordată de vorbitor raportului dintre aceste două propoziții: *Nu am invitat-o la film pentru că știam că este ocupată*, față de *Nu am invitat-o la film***,** *pentru că știam că este ocupată*;

3.6.3. propoziţia care ocupă poziţia de **complement** nu se separă, **de regulă**, prin virgulă (în virtutea legăturii ei strânse cu regenta) decât dacă este antepusă acesteia şi reluată acolo (de ex. o **completivă directă**: *Am aflat* {} *că te-ai întors din călătorie*, dar: *Că ai regretat ce ai spus***,** *asta pot să accept*). În GALR (p. 411) pentru **completiva directă** se adaugă și **linia de pauză**;

3.6.4. obligativitatea utilizării virgulei este determinată în unele situaţii de tipul **conectorului** – de ex. în **consecutiva** cu ***încât*** (vezi **3.6.1.**) faţă de cea cu ***ca să***: *Era prea drăguță* {} *ca să spună așa ceva* –, de prezenţa unor **corelative** (de ex. în cazul circumstanțialei **finale,** pentru care vezi **3.2.5.**: *De aceea am venit***,** *ca să te ajut*, față de *Am venit* {} *ca să te ajut*) sau de **topică** (de ex. în cazul unei **condiționale** antepuse: *Dacă ne chemi***,** *vom veni*, față de *Vom veni* {} *dacă ne chemi*).

3.7. Despre **constituenții sintactici** care, în condiții de **topică standard**, nu se despart prin virgulă de regent, dar sunt separați prin virgulă în situații de **topică modificată** și **reluare**, cu caracter **emfatic** – unele circumstanțiale: de loc, de mod etc.; complementele de agent (vezi **3.3.2.**), direct (vezi **3.6.2.**), indirect (vezi **3.3.1.**), predicativ al obiectului, prepozițional; numele predicativ[22] –, nu se spune în general în GBLR explicit acest lucru, chiar dacă în text se găsesc astfel de exemple – **circumstanțial de loc:** *Puneți stiloul* {} *pe birou.* ^*Pe birou***,** *acolo puneți stiloul*; **circumstanțial de mod:** *Dan vorbește* {} *repede* (p. 538). ^*Repede***,** *(chiar) așa vorbește Dan*; **complement predicativ al obiectului:** *L-au uns* {} *mitropolit* (p. 487). ^*Mitropolit***,** *asta l-au uns*; **nume predicativ:** *Situația devine* {} *imposibilă*. ^*Imposibilă***,** *(chiar) așa devine situația* (p. 481–482);

3.8. Cu privire la relația sintactică de **coordonare** se arată că aceea realizată, uneori, prin **juxtapunere**, este marcată grafic prin virgulă: *Schimbau locul***,** *istoria se repeta* (p. 348).

3.9. Cât privește **enunțurile imperative** (p. 609), despre ele se afirmă, parțial surprinzător, că „finalul imperativelor este marcat, **în general**, între **virgule** [?] și prin **semnul exclamării**”: *Dă-mi***,** *te rog***,** *sarea!*.

3.10. Cu privire la **grupurile verbale nonfinite,** se arată (p. 292–293) că ele **pot** apărea, cu diverse funcții sintactice, în construcții izolate de restul enunțului

[22] Pe care G. G. Neamțu (1986, p. 92) îl numise *adjunct verbal primar*.

BDD-V687 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:18 UTC)

prin virgulă, de ex. (în antepunere, cu unele exemple cam forțate pentru limba română) **gerunziu**: *Ajungând profesorul la școală***,** *a stat ploaia*; **infinitiv**: *Până a ajunge profesorul la școală***,** *a stat ploaia*; **participiu**: *^Profesorul odată ajuns la școală***,** *a stat ploaia,* **supin**: *De plâns***,** *a plâns destul,* sau neizolate grafic: *A venit* {} *alergând*; *Trebuie* {} *spus totul*, *^Dorința lor este* {} *de a învinge*; *sportivii apți* {} *de trimis la olimpiadă.*

3.11. În legătură cu **interjecțiile**/locuțiunile interjecționale se consemnează că ele se despart**, în general**, de restul frazei prin **virgulă** sau prin **semnul exclamării:** *Ei***,** *acum să te văd! Ei***!** *să te vedem acum*, iar în cazul celor urmate de substantive în vocativ, după întreaga secvență se pune **virgulă** (p. 319) *Bre Ioane***,** *ce mai zici acum?*.

3.11.1. Cu privire la **predicat** este menționată (p. 405) marcarea **elipsei** acestuia/a operatorului verbal prin **virgulă** sau prin **linie de pauză**: *Vorba lungă***,** *sărăcia omului. Vorba lungă – sărăcia omului.* În GALR (p. 255) se semnalează și folosirea în acest scop a **punctelor de suspensie** (*Ei muncesc asiduu, ceilalți frați* **...***!*); din exemple (p. 256) reiese și faptul că se întâlnește uneori, mai ales în stilul indirect liber și în redarea comunicării orale, și **absența** oricărui semn de punctuație, de ex. „*Lui kir Ianulea i-a trecut repede necazul și iar √ „dragă-n sus! dragă-n jos! Puiule și suflete!”* (I. L. Caragiale, *Kir Ianulea*)” etc.

3.11.2. Se reproduce de asemenea regula **obligatorie prohibitivă** cel mai des repetată în diversele lucrări[23], conform căreia între **subiect** (indiferent de realizarea sa, nonpropoziţională sau propoziţională) şi predicat **nu se pune virgulă,** semnalându-se însă şi o **excepţie**: când **subiectiva precedă predicatul** (p. 405), ca în exemplele *Să învețe***,** *nu prea e posibil. Că ai greșit***,** *e foarte clar* (situație în care, spre deosebire de enunțurile cu reluare: *Dacă îți place muzica***,** *asta înseamnă că ești o persoană romantică*, virgula nu este obligatorie, întâlnindu-se și exemple fără virgulă, de tipul *^Să învețe* {} *nu prea e posibil. ^Că ai greșit* {} *e foarte clar*). Menţiunile de la *Predicat* nu sunt reluate în capitolul despre *Subiect* nici măcar ca trimitere.

4. Rezultă că în GBLR sunt reflectate numeroase situații de utilizare (mai mult decât de nonutilizare) a virgulei și a semnelor care pot fi relativ echivalente cu ea în anumite cazuri: două puncte (**3.1.**), linia de pauză (**3.1., 3.5.4., 3.11.1.**), parantezele rotunde (**3.5.4.**), punctul (**3.4.**), semnul exclamării (**3.8., 3.10.**), fără referire la punctele de suspensie.

Sunt însă și destule cazuri în legătură cu care nu se menționează punctuația, deși ea ar fi fost semnificativă, fie că se folosește virgula, fie, dimpotrivă, că nu se poate pune virgulă. Este vorba de diverșii constituenți sintactici, cu realizările lor nonpro-

[23] Cf. și la G. G. Neamțu (1999/2007, p. 44): „subiectul nu se desparte de predicat prin virgulă”. Nu am găsit însă asemenea menţiuni în GALR în capitolele respective, ci numai în cel consacrat *Punctuației.*

BDD-V687 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:18 UTC)

poziționale și propoziționale, de succesorii atributului, de unele circumstanțiale (cantitativ, cumulativ, de excepție, instrumental, opozițional, sociativ, de timp), de unele complemente (indirect, posesiv, prepozițional, secundar), de construcțiile incidente, de predicativul suplimentar ș.a., a căror punctuație este, în schimb, prezentată în GALR. În absența informațiilor la care ne-am fi așteptat cu privire la folosirea virgulei, un cititor avizat le poate deduce, cum spuneam la început, numai din exemplele din GBLR scrise cu sau fără virgulă. În alte cazuri, deși punctuația nu este menționată, se vorbește despre despărțirea prozodică prin pauză, căreia în scris îi corespunde, de multe ori, virgula.

În contrast cu dorința utilizatorilor de a găsi în lucrările normative reguli precise de utilizare/nonutilizare a virgulei (*întotdeauna*, când este *obligatoriu*, se *impune*, *trebuie*), observăm că și în GBLR, ca și în celelalte lucrări, mai curând decât reguli există, de multe ori, simple descrieri ale contextelor în care se *poate* folosi virgula, însoțite de precizări care, de fapt, rămân foarte vagi, precum: *de cele mai multe ori*, *de regulă*, *de obicei*, *în general*, *uneori*, fără să poată fi explicitate suficient condițiile care le corespund.

În speranța că, fără a nega dependența punctuației de intențiile celui care scrie, măcar unele dintre aceste situații ar putea dobândi un spor de precizie, prezentele observaţii se doresc a fi o subliniere a complexității și a dificultății problemelor pe care le pune această componentă a scrierii corecte și un îndemn la reflecție și la dezbatere, înainte de adoptarea normei academice în acest domeniu, în locul preluării ca atare a unor afirmații repetate până în prezent mai mult sau mai puțin fără verificare sau al ignorării anumitor situații.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

Avram 1986, 2001 = Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*, Editura Academiei R.S.R., Bucureşti, 1986; Editura Humanitas, București, 2001.

Chivu *et alii* (eds) 2012 = Gh. Chivu, Gabriela Pană Dindelegan, Adina Dragomirescu, Isabela Nedelcu, Irina Nicula (eds), *Studiile de istorie a limbii române. Morfosintaxa românei literare în secolele al XIX-lea–al XX-lea*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2012.

Coteanu 1982, 1995 = I. Coteanu, *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Albatros, Bucureşti, 1982; Editura Garamond, Bucureşti, 1995.

DOOM = *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*. Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2005.

GA, GLR = *Gramatica limbii române*, vol. I. [Morfologia,], vol. II. *Sintaxa*. Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Academiei R.P.R, Bucureşti, 1963; tiraj nou, Editura Academiei R.S.R., 1966.

GALR 2005, 2008 = *Gramatica limbii române*, vol. I. *Cuvântul*, vol. II. *Enunțul*, Editura Academiei Române, București, 2005; tiraj nou, revizuit, 2008 (când nu se precizează altfel, trimiterile se fac la vol. II).

GBLR = *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010 (cu un *Caiet de exerciții* separat).

GR = *The Grammar of Romanian*, Oxford University Press, Oxford, 2013.

Huddleston *et alii* 2002 = Rodney Huddleston, Geoffrey K. Pullum *et alii*, *The Cambridge Grammar of the English Language*, Cambridge University Press, Cambridge, 2002.

BDD-V687 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:18 UTC)

ÎOOP 1960/1995= *Îndreptar ortografic, ortoepic şi de punctuaţie*. Ediţia a V-a, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1995.
MLR = Gabriela Pană Dindelegan, Adina Dragomirescu, Isabela Nedelcu, *Morfosintaxa limbii române. Sinteze teoretice şi exerciţii*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2010.
Neamțu 1986 = G. G. Neamțu, *Predicatul în limba română. O reconsiderare a predicatului nominal*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.
Neamțu 1999/2007 = G. G. Neamțu, *Teoria şi practica analizei gramaticale. Distincţii şi... distincţii*, Editura Excelsior, Cluj-Napoca, 1999; ediţia a II-a, revăzută, adăugită şi îmbunătăţită, Editura Paralela 45, Piteşti, 2007; https://archive.org/stream/47360409GGNeamtuTeoriaSiPractica AnalizeiAle/47360409-G-G-Neamtu-Teoria-Si-Practica-Analizei-ale_djvu.txt.

LA PONCTUATION DANS LA *GRAMMAIRE DE BASE DE LA LANGUE ROUMAINE* (GBLR). LA VIRGULE ET LES SIGNES DE PONCTUATION ÉQUIVALENTS

(*Résumé*)

Rendant hommage au professeur G.G. Neamțu, éminent grammairien, à qui nous devons également quelques remarques sur la ponctuation roumaine, l'auteur passe en revue les données de la GBLR concernant l'emploi de la virgule et des signes équivalents et les compare aux celles des autres grammaires récentes du roumain: la « Grammaire de l'Académie Roumaine » (GALR), la « Morpho-syntaxe du roumain » (MLR) et *The Grammar of Romanian* (GR).

Cuvinte-cheie: *emfază, normă, pauză, sintaxă, topică.*
Mots-clés: *emphase, norme, pause, ordre des mots, syntaxe.*

Institutul de Lingvistică al Academiei Române
„Iorgu Iordan–Alexandru Rosetti"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie, 13
ioana.vintilă.rădulescu@gmail.com

BDD-V687 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:18 UTC)